ECLI:LV:AT:2019:1128.C30465217.12.S
Lieta Nr. C30465217, SKC-1245/2019
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

S P R I E D U M S

Rīgā 2019.gada 28.novembrī

Senāts šādā sastāvā:
senatore referente Dzintra Balta,
senatore Vanda Cīrule,
senatore Ināra Garda,

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 2.maija spriedumu SIA /Nosaukums A/ prasībā pret /pers. B/ par atlaišanas no darba fakta atzīšanu un zaudējumu atlīdzības piedziņu un /pers. B/ pretprasībā par neizmaksātās darba algas, komandējuma naudas un zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA /Nosaukums A/ 2017.gada 23.martā cēla prasību pret /pers. B/, lūdzot atzīt, ka viņš atlaists no darba 2017.gada 23.martā, pamatojoties uz Darba likuma 47.panta pirmo daļu, kā arī piedzīt no atbildētāja par labu prasītājai zaudējumu atlīdzību 2234,43 EUR.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1., 4., 5., 1473, 1474., 1492., 1511, 1512, 1587., 1662., 1756., 1757., 1759., 1770., 1771., 1773., 1779., 1838., 1846., 1934.pantu un šādiem apstākļiem.

[1.1] Ar /datums/darba līgumu /pers. B/ pieņemts darbā pie prasītājas par kravas automobiļa vadītāju, nosakot pārbaudes laiku. Vienlaikus noslēgts līgums par darbinieka individuālo materiālo atbildību.

[1.2] Atbildētājs /datums/devies komandējumā, saņemot no prasītājas avansu 2500 EUR skaidrā naudā. Marta sākumā telefoniski informējis prasītāju, ka Slovēnijā aizturēts, jo kravas automašīnai, valsts reģistrācijas Nr./reģistrācijas numurs/, tahogrāfs nav izgājis plānveida pārbaudi, par ko jāmaksā naudas sods.

Prasītāja 2017.gada 9., 13. un 15.martā atbildētājam nosūtījusi vēstules, lūdzot ierasties darbā, paskaidrot neierašanās iemeslus, atdot četras saņemtās kartes (degvielas karte u.c.), sniegt atskaiti par darba braucienu un norēķinu par izsniegto avansu, kā arī brīdinot, ka šo pienākumu neizpildes gadījumā tiks pārtrauktas darba tiesiskās attiecības.

/pers. B/ 2017.gada 14.marta vēstulē paskaidrojis, ka viņam ir pārejoša darbnespēja. Darbā ieradies 2017.gada 20.martā, taču nav iesniedzis nedz kartes, nedz darbnespējas lapu.

[1.3] Ar /datums/uzteikumu atbildētajs atlaists no darba ar 2017.gada 23.martu, pamatojoties uz Darba likuma 47.panta pirmo daļu (uzteikums pārbaudes laikā).

[1.4] Prasītāja ir pārmaksājusi atbildētājam 1444,60 EUR (no avansa 2500 EUR atņemti 415,10 EUR (komandējuma dienas nauda par februāri), 129,24 EUR (darba samaksa par februāri), 276 EUR (komandējuma nauda par martu) un 235, 06 EUR (darba samaksa par martu)).

[1.5] Atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta /datums/lēmumam darba devēja veica papildu nodokļu nomaksu no atbildētāja parāda 1444,60 EUR, samaksājot darba devēja sociālo nodokli 492,46 EUR un iedzīvotāju ienākuma nodokli 297,37 EUR. Atbildētājs ir atbildīgs arī par šo papildu zaudējumu radīšanu, jo neatgrieza naudu, bet naudas maksājumi, kas nav atgriezti 90 dienu laikā darba devējas kasē, vai par tiem nav iesniegti maksājumu attaisnojošie dokumenti, atbilstoši tiesību normām pielīdzināmi izmaksātajai darba algai.

Līdz ar to no atbildētāja par labu prasītājai piedzenama zaudējumu atlīdzība 2234,43 EUR (1444,60 EUR + 492,46 EUR + 297,37 EUR).

[2] /pers. B/ 2017.gada 26.jūlijā cēla pretprasību par neizmaksātās darba algas, komandējuma naudas kopā 1055,40 EUR, un zaudējumu atlīdzības 53,37 EUR piedziņu. Pretprasība pamatota ar Darba likuma 28.panta otro daļu un 76.pantu, Civillikuma 1775., 1779.pantu un šādiem apstākļiem.

[2.1] Atbildētājam veicot darba pienākumus, Slovēnijas Republikas Finanšu ministrija /datums/aizturēja vadītāja apliecību, personas apliecību un uzlika naudas sodu par neverificētas iekārtas (tahogrāfa) lietošanu. Par iekārtu ir atbildīga prasītāja.

Zaudējumus 53,37 EUR veido 14,23 EUR par personas apliecības pasūtīšanu, 39,14 EUR par vadītāja apliecības atjaunošanu.

[2.2] Atbildētājs vērsies Valsts darba inspekcijā un tās /datums/vēstule atbildētaja ieskatā apstiprina, ka darba devējai ir pienākums aprēķināt un izmaksāt par februāri komandējuma dienas naudu 415,10 EUR un darba samaksu 129,24 EUR, kā arī par martu komandējuma dienas naudu 276,00 EUR un darba samaksu 235,06 EUR, kopā 1055,40 EUR.

[3] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018.gada 3.augusta spriedumu prasība apmierināta, bet pretprasība noraidīta. Spriedums stājies spēkā daļā, ar kuru atzīts, ka /pers. B/ saskaņā ar Darba likuma 47.panta pirmo daļu atlaists no darba ar 2017.gada 23.martu.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2019.gada 2.maija spriedumu apmierināja prasību, piedzenot no atbildētāja par labu prasītājai zaudējumu atlīdzību 2234,43 EUR, bet /pers. B/ pretprasību par neizmaksātās darba samaksas, komandējuma naudas 1055,40 EUR un zaudējumu atlīdzības 53,37 EUR piedziņu noraidīja.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Pirmās instances tiesas sprieduma pamatojums ir pareizs un apelācijas instances tiesa saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu tam pievienojas.

[4.2] Ir pierādīti visi zaudējumu atlīdzības priekšnosacījumi Civillikuma 1775., 1779.panta izpratnē.

[4.2.1] Ar /datums/kases orderi Nr./numurs/ *(sk. lietas 1.sējumu 25.lpp.)* pierādīts, ka atbildētājs no prasītājas saņēma 2500 EUR skaidrā naudā un ar /datums/ Valsts policijas Kriminālistikas pārvaldes ekspertu atzinumu apstiprinās, ka parakstu minētajā kases orderī izpildīja pats atbildētājs (*sk. lietas 1.sējumu 144.-146.lpp*). Netieši naudas saņemšanu apstiprina arī atbildētāja /datums/paskaidrojumi, kā arī viņš 2017.gada 14.marta atbildē prasītājai nav apstrīdējis naudas saņemšanu, bet norādījis, ka pienākums sniegt norēķinu tiks izpildīts pēc darbnespējas izbeigšanās.

Atbildētājs nav iesniedzis atskaiti par darba braucienu, norēķinu atskaiti par 2500 EUR izlietošanu un par savu neierašanos darbā no 2017.gada 7.marta, tādējādi pārkāpts Darba likuma 28.pants. Atbildētāja prettiesiskā rīcība izpaudās bezdarbībā un prasītājai nodarīti zaudējumi.

[4.2.2] Nav pamatots atbildētāja viedoklis, ka tiesa veikusi ieskaitu, novirzot atbildētājam pienākošās naudas summas zaudējumu atlīdzībā.

Atbildētājs kļūdaini uzskatījis, ka no Valsts darba inspekcijas /datums/vēstules *(sk. lietas 1.sējumu 65.lpp*.) izriet prasītājas pienākums izmaksāt atbildētājam 1055,40 EUR. Vēstulē šādas norādes nav. Tieši pretēji, atzīts, ka prasītāja atbildētājam pārmaksājusi 1444,60 EUR un ka darbinieks nav atmaksājis darba devējai avansā izsniegtās summas pārpalikumu.

Ar daļu no avansā izmaksātajiem 2500 EUR ir apmaksāta atbildētāja komandējuma dienas nauda 415,10 EUR + 276,00 EUR, alga par februāri 129,24 EUR un alga par martu 235,06 EUR.

[4.2.3] Saskaņā ar likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 8.panta 2.^{7} daļu algota darba ienākumam pielīdzina arī izsniegto skaidrās vai bezskaidrās naudas avansu, ko darbiniekam, [..] piešķir komercsabiedrība [..], ja par to vai tā daļu nav veikts norēķins 90 dienu laikā pēc komandējuma vai darba brauciena beigām, bet pārējos gadījumos — 90 dienu laikā no skaidrās vai bezskaidrās naudas avansa izsniegšanas dienas.

Par izmaksātajiem 2500 EUR nebija veikti valsts budžetā ar likumu noteiktie nodokļu maksājumi un papildu zaudējumus veido prasītājas nomaksātie nodokļi - sociālais nodoklis 492,46 EUR un iedzīvotāju ienākuma nodoklis 297,37 EUR -, kas nomaksāti atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta /datums/lēmumam. Ar maksājuma uzdevumu Nr./numurs/ (*sk. lietas 1.sējumu 138.lpp.*) un maksājuma uzdevumu Nr./numurs/ (*sk. lietas 1.sējumu 141.lpp.*) pierādīts, ka prasītāja veica šo nodokļu samaksu.

Papildu zaudējumi ir cēloniskā sakarā ar atbildētāja rīcību, jo atbilstoši normatīvo aktu prasībām skaidras un bezskaidras naudas avanss jāatgriež 90 dienu laikā no tā izsniegšanas brīža.

Līdz ar to no atbildētāja par labu prasītājam piedzenama zaudējumu atlīdzība 2234,43 EUR (2500 EUR – 415,10 – 276,00 – 129,24 – 235,06 + 492,46 + 297,37).

[4.3] Ar lietas materiāliem pierādīta atbildētāja vaina viņam radušajos izdevumos 53,37 EUR par vadītāja apliecības atjaunošanu un personas apliecības pasūtīšanu. Proti, ar apliecinājumu par dokumentu izņemšanu (*sk. lietas 1.sējumu 202.lpp.*) pierādīts, ka atbildētājam uz laiku aizturēta vadītāja apliecība, norādot tās saņemšanas vietu. Tādēļ atbildētājam nebija nepieciešams izņemt jaunu apliecību. Turklāt vadītāja apliecība aizturēta ne tikai sakarā ar kontroles pārbaudi tahogrāfam, bet arī atbilstoši: „*Likuma par darba laiku un obligāto atpūtas laiku attiecībā uz personām – mobilās ceļu satiksmes dalībniekiem un par ierakstu autotransportā vešanu 32.pantam*" (*sk. lietas 1.sējumu 202.lpp.*). Tādēļ pretprasība daļā par zaudējumu 53,37 EUR atlīdzināšanu noraidāma.

[5] Kasācijas sūdzībā atbildētājs /pers. B/ lūdzis spriedumu atcelt šādu apsvērumu dēļ.

[5.1] Kļūdains ir tiesas secinājums, ka pierādīti visi zaudējumu atlīdzības priekšnosacījumi. Tiesa nepareizi novērtēja lietas faktiskos apstākļus un pierādījumus, nepareizi piemēroja Civillikuma 1779.pantu un likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 8.panta 2.^{7} daļu.

Nav iespējams precīzi noteikt, vai atbildētājs saņēma avansu 2500 EUR un vai tieši viņa rīcība veicināja zaudējumu rašanos prasītājai saistībā ar šo summu.

Tiesa atsaucās tikai uz ekspertīzi, bet neanalizēja liecības.

Ir nesakritība starp faktisko darba laika uzsākšanu 2017.gada februārī un tahogrāfa izdruku, jo darba devējas prasība ir izmantot magnētu, kas traucē tahogrāfa normālu darbu.

[5.2] Nepareizi piemērots Darba likuma 28.pants.

[5.2.1] Tiesa uzskatījusi, ka atbildētājs pārkāpis minētās normas noteikumus, jo nav sniedzis atskaiti par braucienu un izsniegtās summas izlietošanu, kā arī nav ieradies darbā. Taču viņš rīkojies gluži pretēji - 2017.gada 20.martā ieradies, lai nodotu kartes, iesniegtu ceļazīmi un nokārtotu formalitātes, bet prasītājas valdes locekle atteikusies parakstīties par saņemšanu, ko apliecina lietā esošie pierādījumi.

[5.2.2] No Valsts darba inspekcijas /datums/vēstules izriet, ka darba devējai ir pienākums izmaksāt /pers. B/ komandējuma dienas naudu 415,10 EUR, darba samaksu par februāri 129,24 EUR, komandējuma dienas naudu 276 EUR un darba samaksu par martu 235,06 EUR, kopā 1055,40 EUR.

[6] Ar Augstākās tiesas senatoru kolēģijas 2019.gada 12.jūlija rīcības sēdes lēmumu ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 2.maija spriedumu daļā, ar kuru noraidīta pretprasība par neizmaksātās darba algas un komandējuma naudas 1055,40 EUR piedziņu.

Atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par spriedumu daļā, ar kuru apmierināta prasība par zaudējumu atlīdzības piedziņu, un šajā daļā apelācijas instances tiesas spriedums stājies spēkā.

[7] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību SIA /Nosaukums A/ norādījusi, ka uzskata kasācijas sūdzību par nepamatotu.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas norādīti /pers. B/ kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473.panta pirmajā daļā, Senāts atzīst, ka pārsūdzētais spriedums daļā par pretprasības noraidīšanu ir atstājams negrozīts.

[9] Kasācijas sūdzības arguments par Civillikuma 1779.panta un likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 8.panta 2.^{7} daļas nepareizu piemērošanu (sk. sprieduma 5.1.punktu) attiecas uz SIA /Nosaukums A/ prasību par zaudējumu atlīdzības piedziņu, tādēļ nav izvērtējams, jo spriedums šajā daļā ir stājies likumīgā spēkā.

[10] Senāts nevar piekrist argumentam par Darba likuma 28.panta nepareizu piemērošanu.

Pretprasība par komandējuma dienas naudas 415,10 EUR par februāri, darba samaksas 129,24 EUR par februāri, komandējuma dienas naudas 276 EUR par martu un darba samaksas 235,06 EUR par martu, kopā 1055,40 EUR piedziņu pamatota ar Darba likuma 28.panta otro daļu, atbilstoši kurai, ar darba līgumu darbinieks uzņemas veikt noteiktu darbu, pakļaujoties noteiktai darba kārtībai un darba devēja rīkojumiem, bet darba devējs — maksāt nolīgto darba samaksu un nodrošināt taisnīgus, drošus un veselībai nekaitīgus darba apstākļus.

Senāts atzīst, ka kasācijas sūdzības iesniedzējs savu viedokli par normas nepareizu piemērošanu balstījis kļūdainā lietas faktisko un tiesisko apstākļu izpratnē.

[10.1] Darba likuma 28.panta otrajā daļā noteiktais darba devējas pienākums maksāt darba samaksu neatbrīvo darbinieku no pienākuma rūpīgi izturēties pret darba devēja mantu (Darba likuma 50.panta otrā daļa). Mantā ietilpst arī naudas līdzekļi, savukārt rūpība aptver arī norēķināšanās pienākumu par naudas izlietošanu.

Darba likuma 76.pants noteic darba devēja pienākumu izmaksāt darbiniekam paredzamajiem izdevumiem (piemēram, tiem, kas saistīti ar darbinieka komandējumu) atbilstošu avansu. Avansu var izmaksāt arī uz darba samaksas rēķina.

Prasības izskatīšanas ietvaros atzīts par pierādītu, ka /datums/ar kases orderi Nr./numurs/ /pers. B/ izsniegts avanss 2500 EUR skaidrā naudā *(sk. lietas 1.sējumu 25.lpp.)*, kā arī daļa no izmaksātā avansa (1444,60 EUR) kā prasītājas zaudējumi piedzīti par labu prasītājai tādēļ, ka šādā apmērā izmaksātais avanss pārsniedz 1055,40 EUR - summu, kuru atbildētājas ir tiesīgs paturēt, jo viņam tā pienākas kā komandējuma dienas nauda un darba samaksa par 2017.gada februāri un martu.

[10.2] Sprieduma argumentācija apstiprina, ka apelācijas instances tiesa, izvērtējusi apelācijas sūdzībā izvirzītos argumentus un savus secinājumus, atbilstoši Civilprocesa likuma 8., 97., 190.pantam balstījusi uz vispusīgu faktisko apstākļu pārbaudi un pierādījumu novērtējumu.

Atbildētājs 2017.gada 11.maija paskaidrojumos par prasību bija norādījis, ka viņa rīcībā ir visi dokumenti, kas attaisno prasības pieteikumā minētās summas izlietošanu un tie tiks iesniegti Civilprocesa likumā noteiktā kārtībā (*sk 1.sējuma 47.lpp.*), tomēr lietā nav atrodami attaisnojuma dokumenti par skaidrā naudā izsniegtā avansa izlietošanu.

Pretēji Civilprocesa likuma 128.panta otrās daļas 5.punktam, 148.panta otrās daļas 3.punktam, nevienā no atbildētāja iesniegtajiem procesuālajiem dokumentiem (pretprasība, paskaidrojumi par prasību) nav ietvertas konkrētas norādes par to, kādi, kādā apmērā ir bijuši viņa izdevumi komandējuma laikā, kurus bija jāuzņemas darba devējai, un kādi pierādījumi to apstiprina. Apelācijas sūdzībā nav izteikti motivēti iebildumi pret pierādījumu vērtējumu atbilstoši Civilprocesa likuma 416.panta pirmās daļas 5.punktam. Arī kasācijas sūdzībā nav norādīti, ne konkrēti izdevumi, ne pierādījumi, kas apstiprina skaidrā naudā saņemtā avansa izmantošanu tādiem izdevumiem, par kuriem būtu jāmaksā prasītājai.

Prasītājas veiktie komandējuma dienas naudas aprēķini 2017.gada februārim un martam (*sk.1.sējuma 83., 84.lpp.*), darba algas aprēķini par 2017.gada februāri un martu (*sk.1.sējuma 85., 86.lpp.*), grāmatvedības izziņa (*sk.1.sējuma 82.lpp.*) par maksājumiem, kas pienākas atbildētājam, nav apstrīdēti. Uz aprēķinātajiem maksājumiem, grāmatvedības izziņu un to, ka, ņemot vērā avansu 2500 EUR, prasītāja atbildētājam pārmaksājusi 1444,60 EUR, atsaukusies arī Valsts darba inspekcija /datums/lēmumā Nr./numurs/ par lietvedības izbeigšanu administratīvā pārkāpuma lietā (*sk. lietas 1.sējumu 58.-60.lpp.*) un /pers. B/ adresētajā /datums/vēstulē Nr./numurs/ (*sk. lietas 1.sējumu 65.lpp.*).

Līdz ar to tiesa pamatoti nodibinājusi, ka skaidrā naudā izmaksātais avanss ir sedzis 1055,40 EUR - darba samaksu un komandējuma naudu par 2017.gada februāri un martu.

Atbildētāja subjektīvais ieskats par Valsts darba inspekcijas /datums/vēstules nozīmi, neietekmē tās saturu un nerada pamatu uzskatīt, ka pretprasība izspriesta nepareizi.

[11] Kasācijas sūdzībā nav ietverti argumenti, kā izpaudusies sprieduma pretprasības noraidītajā daļā par zaudējumu piedziņu, kurus veido izdevumi 53,37 EUR par vadītāja apliecības atjaunošanu un personas apliecības pasūtīšanu, nepareizība. Līdz ar to nav likumīga pamata veikt sprieduma minētajā daļā tiesiskuma pārbaudi.

[12] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka /pers. B/ kasācijas sūdzības apmierināšanai un sprieduma atcelšanai pretprasības noraidītajā daļā nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Senāts

nosprieda

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 2.maija sprieduma daļā, ar kuru noraidīta pretprasība, atstāt negrozītu, bet /pers. B/ kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore Dz. Balta

Senatore V. Cīrule

Senatore I. Garda